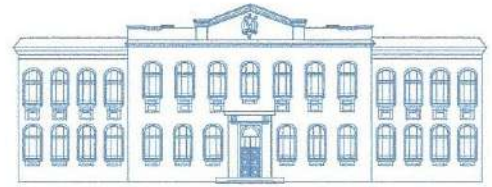

Національний університет
«Острозька академія»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова Приймальної комісії
Національного університету
«Острозька академія»

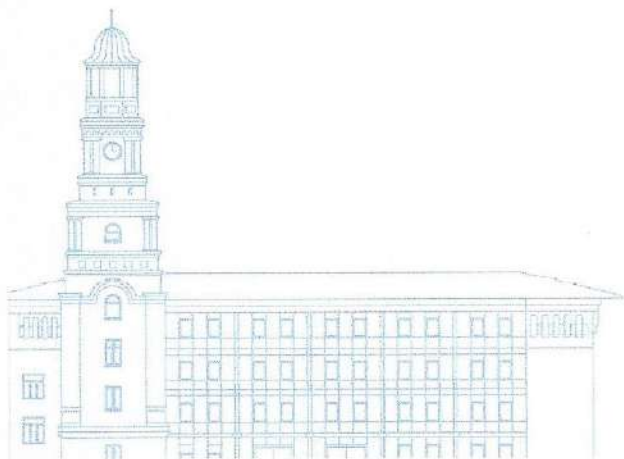

І. Д. Пасічник

«26» квітня 2024 року

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для вступників до аспірантури зі спеціальності
033 «Філософія»

Острог – 2024

Програма вступного випробування для вступників до аспірантури для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія». / Укладач: проф. Микола ЗАЙЦЕВ. Острог : НаУОА, 2024.

Програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри філософії та культурного менеджменту (Протокол № 12 від 16 квітня 2024 року)

Завідувач кафедри філософії
та культурного менеджменту

Марія ПЕТРУШКЕВИЧ

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії Національного університету «Острозька академія» (Протокол № 8 від 26 квітня 2024 року)

Відповідальний секретар
приймальної комісії

Марія МАТВІЙЧУК

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вступники до аспірантури зі спеціальності 033 «Філософія» при складанні вступного випробування мають виявити теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності з обраної спеціальності.

Вступники складають вступний іспит зі спеціальності «соціальна філософія», що скрадатиметься з таких дисциплін: «Вступ до філософії. Онтологія людини», «Соціальна філософія», «Історія філософії».

Результати вступного випробування використовуватимуться під час формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників у межах ліцензованого обсягу.

II. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Організація вступного випробування здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного університету «Острозька академія» та Положення про організацію та проведення вступних випробувань у Національному університеті «Острозька академія» https://www.oa.edu.ua/abiturijentovi/receiving_commission/polozhenya_pro_pryy_maln_y_komisiy

Фахове вступне випробування проводиться в усній формі.

III. ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Для успішного засвоєння освітньо-наукової програми доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія» абітурієнти повинні мати вищу освіту та здібності до оволодіння знаннями, уміннями і навичками в галузі філософії. Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою.

Вступники повинні знати:

- категоріальний і понятійний апарат класичної і сучасної філософії;
- основну проблематику соціальної філософії та філософії історії;
- основні тенденції та закономірності розвитку суспільства;
- історію національної і зарубіжної філософської думки;
- методологію та методику філософських досліджень;

Вступники повинні вміти:

- самостійно вести філософські дослідження та розробляти програми конкретних досліджень;
- володіти навичками філософського аналізу соціальних, соціокультурних та соціально-історичних процесів та явищ;
- перекладати оригінальну спеціальну літературу, редагувати наукові тексти, вільно володіти однією з іноземних мов у своїй професійній діяльності.

IV. НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ, ЯКИЙ ВІНОСИТЬСЯ НА ВСТУПНЕ ВИПРОБОВУВАННЯ ТА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

Перелік питань ВСТУП ДО ФІЛОСОФІЇ. ОНТОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

1. Філософія як проблема для самої себе.
2. Соціально-культурне призначення філософії.
3. Виникнення філософії. Способи і форми буття філософії.
4. Багатовимірність відношення «людина - світ». Способи ставлення людини до світу.
5. Світ як реальність людського буття. Смісловий зв'язок людини і світу.
6. Світогляд і його структура. Типи світогляду.
7. Проблема множинності світів людського існування.
8. Проблема буття. Буття і небуття. Буття як єдність людини і світу.
9. Простір і час. Простір і час людського буття. Зміна як поєднання в часі буття і небуття.
10. Рух і спокій. Рух і розвиток. Проблема джерела руху.
11. Людина і людськість. Історичний досвід осмислення людини.
12. Буття і небуття, життя і смерть — вихідна проблемна ситуація для людини.
13. Буття людини як буття можливості: свобода, творчість, вибір, відповідальність.
14. Поняття «відчуження». Екзистенційний вакуум.
15. Духовне. Духовність. Менталітет.
16. Свідомість. Ідеальне. Ознаки свідомості.
17. Компонентна і рівнева структури свідомості. Проблема несвідомого.
18. Цінності як форми утримання й закріплення споріднених смислів.
19. Базові життєві цінності.
20. Буття людини як співбуття. Суспільний характер людського буття.
21. Безпосередність та опосередкованість в людському бутті.
22. Громадянське суспільство і держава. Тоталітарне суспільство.
23. Індивідуальне та соціальне в людському бутті.
24. Індивід. Індивідуальність. Індивідуальне.
25. Особистість - народ - людство
26. Поняття «маса».
27. Природа як світ. Історичність відношення «людина - природа».
28. Ідея ноосфери.
29. Сучасна екологічна ситуація. Екологічна складова нового гуманізму.
30. Поняття «культура». Зростання смислової навантаженості поняття «культура».
31. Культура як світ. Культура, свобода, творчість.
32. Становлення нового образу світу й людини в сучасній культурі.
33. Глухі кути техногенної цивілізації. Пошуки нових соціокультурних орієнтирів.

СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

1. Предмет, об'єкт і функції соціальної філософії.
2. Соціальна філософія в структурі філософського знання.
3. Місце соціальної філософії в системі соціальних наук. Співвідношення соціальної філософії і соціології.
4. Соціальна філософія як методологія соціального пізнання та онтологія соціальної реальності.
5. Особливості соціального пізнання: аксіологічність, герменевтичність, діалогічність, плюралізм.
6. Статус істини у соціальному пізнанні.
7. Розвиток уявлень про цілісність суспільного життя в історії філософії.
8. Розвиток філософського розуміння природи суспільства в античній філософії. Праця Аристотеля «Політика».
9. Вчення Платона про державу. Праця «Держава».
10. Проблема людини і суспільства у середньовічних християнських мислителів (Августин, Фома Аквінський).
11. Проблеми взаємовідношення людини, суспільства та держави у філософії Відродження (Макіавеллі, Мор, Рабле).
12. Соціально-філософські погляди мислителів Нового часу. Теорії «природного права» та «суспільної угоди» (Гоббс, Кондорсе, Руссо, Вольтер, Гельвецій).
13. Розробка філософських основ пізнання суспільства, його історії, суспільного буття людини в німецькій філософії.
14. Соціальна філософія Маркса.
15. Програма позитивістської реконструкції соціального пізнання (Кант).
16. Особливості історико-еволюційного та структурно-функціонального підходів у соціальній філософії та соціології кінця XIX - початку XX ст. (Спенсер, Дюркгейм, Зіммель).
17. Вебер про раціоналізацію соціальної дії.
18. Соціально-філософські погляди Драгоманова, Франка, Винниченка, Грушевського.
19. Соціальний атомізм (теорія суспільного договору Гоббса, Руссо, Локка та ін.) і соціальний органіцизм (від Платона до Дюркгейма).
20. Суспільство як система: механізми самоорганізації, система соціальних інститутів, спільнот та страт (П.Сорокін).
21. Суспільство як суспільно-економічна формація.
22. Соціально структура суспільства. Принципи структурування суспільства.
23. Проблема суспільного ідеалу. Принципи «відкритого суспільства» (Поппер).
24. Співвідношення природного і соціального в житті суспільства.
25. Природне середовище життєдіяльності суспільства. Географічний детермінізм. Філософське обґрунтування геополітичних концепцій.
26. Концепція ноосфери (Т. де Шарден, В. Вернадський).

27. Демографічні процеси в системі суспільства. Демографічний детермінізм.

28. Суспільне виробництво як соціально-філософська категорія. Структура суспільного виробництва.

29. Власність і відчуження як соціально-філософська проблема.

30. Техніка як соціально-філософський феномен.

31. Тоталітаризм і демократія. Світоглядні корені тоталітаризму.

32. Нації і націоналізм.

33. Теорія еліти.

34. Діяльнісна модель суспільства: історичний матеріалізм і техніцизм.

35. Феноменологічна модель суспільства (філософія повсякденності). Вчення Гуссерля про «життєвий світ» та «природну установку» свідомості.

36. Людина у соціальних: діяльність і спілкування. Проблема природи людини в історії філософії.

37. Екзистенціалізм про людину: віра, самотність, свобода, турбота, страх, вина, бунт, вибір, діалог як фундаментальні стани людини. Поняття граничної ситуації.

38. Індивід, особистість, індивідуальність.

39. Проблема сенсу життя у філософії.

40. Культура як об'єкт і предмет філософського аналізу. Проблема визначення культури.

41. Історичні типи культури.

42. Форми і категорії культури.

43. Культура і цивілізація. Антиномії культури і творчості.

44. Основні риси постмодерної культури.

45. Філософські погляди на природу держави, влади і політики (Платон, Аристотель, Макіавеллі, Гоббс, Сен-Сімон, Локк, Гегель, Маркс).

46. Влада як загальна форма розвитку і функціонування суспільства. Концепції правової держави і громадянського суспільства.

47. Проблема прав людини в філософії.

48. Типологія глобальних проблем. Пошуки форм співпраці світового співтовариства у вирішенні глобальних проблем.

49. Філософія історії як методологія історичного пізнання.

50. Поняття історії, історичного факту та історичної події.

51. Структура та функції філософії історії.

52. Генералізація та індивідуалізація як методи історичного пізнання.

53. Філософія історії як онтологія історії.

54. Сенс історії як філософсько-світоглядна проблема.

55. Цінності історії і цінності людського існування.

56. Проблема свободи історичного вибору і історичної відповідальності.

57. Проблема сенсу історії в релігійній філософії (від Августина до сучасної релігійної філософії).

58. Основні положення «класичного історизму» (Віко, Гердер, Гегель, Маркс, Фукуяма): універсалізм, лінійність, стадіальність, детермінізм, прогресизм, європоцентризм, утопізм.

59. Критика «історицизму» К. Поппером.
60. Філософія історії К. Ясперса (концепція «осьового часу» та єдності історії).
61. Концепція локальних цивілізацій (Данилевський, Шпенглер, Тойнбі). Сучасні проблеми цивілізаційного підходу.
62. Проблема атомізації суспільства і повстання має як проблема історії ХХ ст. (Ортега-і-Гассет, Ясперс, Арендт та ін.).

ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ

1. Софістика - сутність та соціокультурне призначення.
2. Антропологічний поворот в філософії Сократа.
3. Аристотель і проблема філософії.
4. Світоглядні виміри елліністичної філософії.
5. Неоплатонізм як теоретичний підсумок античної філософії.
6. Філософські погляди Геракліта Ефеського.
7. Філософія піфагореїзму.
8. Вчення Парменіда про буття.
9. Апорії Зенона та їх метафізичний зміст.
10. Атомізм Демокріта.
11. Вчення про ідеї Платона.
12. Діалектика Платона.
13. Космологія Платона.
14. Аристотель про предмет «першої» філософії.
15. Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї.
16. Філософія епікуреїзму.
17. Філософія скептицизму.
18. Філософія стоїцизму.
19. Філософські ідеї мілетської школи.
20. Поняття Логосу та його місце у філософії Геракліта.
21. Філософія числа в піфагореїзмі.
22. Ідея єдності і боротьби протилежностей в філософії Геракліта.
23. Вчення Платона про душу.
24. Античний атомізм.
25. Софісти і Сократ.
26. Космологія Платона та місце в ній людини.
27. Вчення Аристотеля про начала і чотири причини суцього.
28. Проблема смислу життя в елліністично-римській філософії.
29. Етика обов'язку у вченні стоїків.
30. Соціокультурний зміст кінізму.
31. Сутність та основні ідеї ранньохристиянської апологетики.
32. Розум і віра в творчості Тертуліана.
33. Аврелій Августин про простір і час.
34. Співвідношення Бога і світу, свободи волі та історичного процесу в філософ А. Августина.

35. Сутність суперечки про універсали та її місце в історії середньовічної філософії.

36. Гуманізм як форма ренесансного світогляду.

37. Вчення про людину в філософії Дж. Піко делла Мірандоли.

38. Принцип «вченого незнання» в філософії М. Кузанського.

39. Діалектичні ідеї М. Кузанського.

40. Апостеріорні докази буття Бога Т. Аквінського.

41. Вчення про буття Т. Аквінського.

42. Концепція двох істин Вільяма Оккама.

43. Світоглядний зміст геліоцентричної концепції М. Коперника.

44. Тома Аквінський про природу універсалій.

45. Концептуалізм П'єра Абеляра.

46. Проблема співвідношення віри і знання в середньовічній філософії.

47. Критика Д. Локком концепції «вроджених ідей».

48. Історична доля емпіризму в філософії Нового часу.

49. Шляхи раціоналізму в новоєвропейській філософії.

50. Протиріччя емпіризму і раціоналізму в філософії Нового часу.

51. Проблема свободи в Новоєвропейській філософії.

52. Особливості трактовки людини в філософії Просвітництва.

53. Просвітницький ідеал гармонійного перевлаштування світу.

54. Історичні та культурні витоки Німецької класичної філософії.

55. Ляйбніц про принцип «наперед установленої гармонії».

56. Ж.-П. Сартр і проблема свободи.

57. Ж. Дерріда: реконструкція як спосіб філософствування.

58. Гадамер про герменевтику як онтологію і практику.

59. Філософська концепція Жана Поля Сартра.

60. Метафізика волі Артура Шопенгауера.

61. Еволюція людської екзистенції у філософії К'єркегора: від естетизму до релігійності.

62. Концепція надлюдини Фрідріха Ніцше.

63. Проблема абсурду у філософії Альбера Камю.

64. Ніцше про аполонівське та діонісійське начало в культурі.

65. Ніцше про переоцінку усіх цінностей.

66. Ясперсівська концепція «осьового» часу.

67. Фундаментальна онтологія і аналітика ось-буття (Dasein) у гайдеггерівській філософській спадщині.

68. «Буття і час» у контексті філософування Мартіна Гайдеггера.

69. Жан-Поль Сартр і концепція критики діалектичного розуму.

70. Феноменологія яв: методологія гуманітарного дослідження.

71. Основні особливості та етапи розвитку філософської думки в Україні.

72. Філософські погляди Г. Сковороди.

73. Спрямованість та проблематика філософського пізнання у Києво-Могилянській академії.

74. «Філософія серця» П. Юркевича.

75. Специфіка української філософії.

76. Філософська думка Київської Русі.
77. Проблема творчості та її філософське тлумачення.
78. Острозька академія та проблеми становлення української філософської традиції.
79. Специфіка філософської думки Києво-Могилянської академії.
80. Філософія українського романтизму (М. Костомаров, П. Куліш, О. Потебня).
81. Основні риси і особливості Середньовічної філософії.
82. Основні риси і проблематика філософії Відродження.
83. Основні риси філософії Просвітництва.
84. Основні ідеї філософії Канта та його вплив на розвиток філософії.
85. Охарактеризуйте філософську систему і метод Гегеля.
86. Зміст і сутність антропологічного матеріалізму Л. Фейєрбаха.
87. Основна проблематика та вихідні принципи філософії марксизму.
88. Проблема раціонального та ірраціонального в філософії ХХ століття.
89. Охарактеризуйте риси та основні напрями філософії ХХ ст.
90. Сцієнтизм та антисцієнтизм у філософії ХХ століття,
91. Філософія психоаналізу: основні представники та ідеї.
92. Проблема людини у філософії ХХ ст.: екзистенціалізм, філософська антропологія, персоналізм.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. – 2-ге вид. – К., 1996.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії: Підручник. К.: Либідь, 2001. - 408 с.
3. Білодід Ю.М. Філософія. Український світоглядний акцент: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. – К.: Кондор, 2006. - 356 с.
4. Воронкова В. Г. Філософія: Навч. посіб. – К.: Професіонал, 2004. – 464 с.
5. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Идеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. – 2-ге вид. – К.: Знання, 2005. – 580 с. 12
6. Історія філософії: Підручник / Ярошовець В.І., Бичко І.В., Бугров В.А. та ін.; за ред. В.І.Ярошовця. - К.: Вид. ПАРАПАН, 2002. - 774 с.
7. Касьян В.І. Філософія [Текст] : відповіді на питання екзаменац. білетів : навч. посіб / В. і. Касьян. - 6-те вид., стер. - К. : Знання, 2010. - 347 с.
8. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії онтологія людини. - К., 1995.
9. Петрушенко В.Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 3-тє видання, перероб. і доповн. - Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО В.М. Піча, 2005. - 506 с.
10. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія: Підручник. - К. : Академвидав, 2012. - 592 с. - (Серія «Альма-матер»).

11. Степанянц М. Восточные философии: Учебник для вузов.— М.: Академический проект, 2011. — 549 с.
12. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник і Л, В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2014. - 591 с.
13. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / Кремень В.Г., Ільїн В.В. К.: Книга, 2005. - 528 с.
14. Філософія: Навч. посіб. / 1. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін.; За заг. ред. І. Ф, Надельного. — К.: Вікар, 1997. — 584 с.
15. Філософія: навч. посіб. і [Л. В. Губерський та ін.] ; за ред. д-ра філос. наук, проф. І. Ф. Надольного. - 8-е вид., стер. - К. : Вікар, 2013. - 456 с. - (Серія «Вища освіта ХХІ століття»).
16. Філософія: Підручник / Бичко І. В., Бойченко І В. Табачковський В.Г. та ін. К., 2002.
17. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб./за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. - К.: Знання, 2009. - 621 с.
18. Філософський енциклопедичний словник / Гол. ред. В. І. Шинкарук. — К.: Абрис, 2002, — 742 с.
19. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії,- К. Наукова думка, 2000. - 272 с.

V. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВСТУПНИКІВ

Вступне випробування для вступників до аспірантури має усну форму проведення.

Екзаменаційний білет складається з 3-х питань. Максимальна оцінка, яку може отримати вступник – 100 балів.

Критерії оцінювання знань вступників за результатами вступного випробування за національною такі:

На **«відмінно»** оцінюється відповідь, в якій абітурієнт продемонстрував високий рівень теоретичної підготовки, вміння аналізувати проблему, логічно та послідовно викладати свою думку, роблячи науково–коректні висновки.

На **«добре»** оцінюється відповідь, в якій абітурієнт продемонстрував в цілому високий рівень теоретичної підготовки, вміння застосовувати отримані знання при вирішенні конкретного завдання або проблеми, логічно та послідовно викласти фактичний матеріал, робити порівняно аргументовані висновки.

На **«задовільно»** оцінюється відповідь, в якій абітурієнт продемонстрував певну теоретичну підготовку, вміння проаналізувати поставлену проблему, та логічно і послідовно викласти фактичний матеріал, зробити відповідні висновки.

На **«незадовільно»** оцінюється відповідь, в якій абітурієнт продемонстрував невисоку теоретичну підготовку, лише деякою мірою зміг проаналізувати поставлену проблему та логічно і послідовно викласти

фактичний матеріал, зробив фрагментарні висновки.

Вступник допускається до участі у конкурсі, якщо оцінка за виконання завдань вступного випробування складає 61 бал і більше за 100-бальною шкалою оцінювання.

Якщо підсумковий бал за результатами вступного випробування вступника становить менше 61 бала, то він не допускається до участі у конкурсному відборі.

VI. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Кожен абітурієнт під час складання вступного випробування повинен дотримуватися моральних норм, правил етичної поведінки та принципів академічної доброчесності, а саме:

- самостійно виконувати завдання;
- не принижувати будь-яким чином гідність інших абітурієнтів, учасників освітнього процесу, запобігати таким діям з боку інших осіб;
- дотримуватися правил ділового етикету в поведінці та норм культури спілкування у комунікації з абітурієнтами, здобувачами вищої освіти, викладачами та співробітниками НаУОА;
- не використовувати телефон або гаджети під час проведення вступного випробування;
- не використовувати службові або родинні зв'язки для отримання нечесної переваги.